

יונה נגד הקב"ה

לעי"נ אסתר מלכה בת אברהם ע"ה

הרב חיים ברובנדר
rcb@atid.org

יונה פרק ט

(א) וירע אל יונה רעה גדולה ויחר לו: (ב) ויתפלל אל יקנך ויאמר אנה יקנך הלא זה דברי עד היותי על אדמתי על פן קדמתי לברח תרשישה פי ידעתי כי אתה אל חנון ורחום אך אפיס ורב חסד ונחם על הרעה: (ג) ועתה יקנך קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי מחי: (ד) ויאמר יקנך ההיטב חרה לך: (ה) ויצא יונה מן העיר וישב מקדם לעיר ויעש לו שם סכה וישב תחתיה בצל עד אשר יראה מה יהיה בעיר: (ו) וימן יקנך אלהים ויעל מעל ליונה להיות צל על ראשו להציל לו מרעתו וישמח יונה על הקיקיון שמחה גדולה: (ז) וימן האלהים תולעת בעלות השחר למחרת ותך את הקיקיון וייבש: (ח) ויהי פזרם השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית ותך השמש על ראש יונה ויתעלף וישאל את נפשו למות ויאמר טוב מותי מחי: (ט) ויאמר אלהים אל יונה ההיטב חרה לך על הקיקיון ויאמר היטב חרה לי עד מנת: (י) ויאמר יקנך אתה חסדת על הקיקיון אשר לא עמלת בו ולא גדלתו שבו לילה הנה ובו לילה אבד: (יא) ואני לא אחוס על נינה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבו אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה:

בראשית פרק א פסוק א

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ:

רש"י

ברא אלהים - ולא אמר ברא ה', שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדיון, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדיון, היינו דכתיב (להלן ב ד) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים:

בראשית פרק ב פסוק ט

אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יקנך אלהים ארץ ושמים:

זכריה פרק י

(טז) והיה כל הנותר מכל הגוים הבאים על ירושלים ועלו מדי שנה בשנה להשתחוות למלך יקנך צבאות ולחג את חג הסוכות: (יז) והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלים להשתחוות למלך יקנך צבאות ולא עליהם יהיה הגשם: (יח) ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה ולא עליהם תהיה המגפה אשר יגף יקנך את הגוים אשר לא יעלו לחג את חג הסוכות:

שמות פרק לב

(ל) ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל יקנך אולי אכפרה בעד חטאתכם: (לא) וישב משה אל יקנך ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זָהָב: (לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת: (לג) ויאמר יקנך אל משה מי אשר חטא לי אמחננו מספרי: (לד) ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם: (לה) ויגף יקנך את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן:

רש"י

(לד) **אל אשר דברתי לך** - יש כאן לך אצל דבור במקום אליך, וכן (מלכים א ב יט) לדבר לו על אדוניהו: **הנה מלאכי** - ולא אני: **וביום פקדי וגו'** - עתה שמעתי אליך מלכותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל:

שמות פרק לד

(א) ויאמר יקנך אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת: (ב) והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל הר סיני ונצבת לי שם על ראש ההר: (ג) ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר גם הצאן והבקר אל ירעו אל ירעו מול ההר ההוא: (ד) ויפסל שני לוחות אבנים כראשונים וישכם וישב בבקר ויעל אל הר סיני כאשר צנה יקנך אותו ויחח בידו שני לוחות אבנים: (ה) וירד יקנך בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יקנך: (ו) ויעבר יקנך על פניו ויקרא יקנך אל חומו וחנון אך אפיס ורב חסד ואמת: (ז) נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחסאה ונקה לא ונקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים: (ח) וימחר משה

<<<

<<<

וַיִּקַּד אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ: (ט) וַיֹּאמֶר אִם נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יְלֹךְ נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבְּנוּ כִּי עִם קִשָּׁה עֲרָף הוּא וְסִלְחָתָ לְעוֹנְנוּ וְלַחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ: (י) וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲנִכִּי כֹרֶת בְּרִית נֶגֶד כָּל עַמְּךָ אֲעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִבְרָאוּ בְּכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הַגּוֹיִם וְרָאָה כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתָּה בְּקִרְבּוֹ אֵת מַעֲשֵׂה יְקֻנֶּךָ כִּי נוֹרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ: (יא) שָׁמַר לָךְ אֵת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם הַזֶּה גֵרֶשׁ מִפְּנֵיךָ אֵת הָאֲמָרִי וְהִכְנַעְנִי וְהַחֲתִי וְהִפְרֹזִי וְהַחֲוִי וְהִיבֹסִי:

ספר בני יששכר - מאמרי חדש תשרי - מאמר 1

[ז] כיון שבאנו לכלל זה בסוד הסוכה שהוא בחינת אור מקיף, אדברה וירווח לי להבין במעט קט מה שגילו לנו חז"ל שעתיד הקב"ה לנסות את הגוים במצות סוכה ויוציא הקב"ה חמה מנרתיקה וכל אחד יבעט בסוכתו ויצא, והקשו בגמ' והלא באופן כזה ישראל נמי פטור כי מצטער פטור מן הסוכה, ומשני ישראל בעוטי מי מבעט עי"ש [ע"ז ג ע"ב], כי זה מדרך ישראל הגם שהוא פטור עכ"ז רצונו ומאווייו לקיים מצותיו ית"ש, והוא ממילי דחסידי לעשות יותר מהמצטרך בחומרות יתירות גם מה שלא נצטווה, משא"כ גוי הגם שבהכרח יבוא לקיים איזה מצוה תהיה עליו כמשא ולא יעשה רק ההכרח המוטל עליו וכשיגיע לגבול שיוכל לפטור את עצמו ממנו יברח ממנה כבורח מן עבודה קשה: והנה מהראוי לתת לב, מה הוא השבח אל האדם שעושה מצות ביתרון ובחומרות יותר ממה שנצטווה, ואבאר לך, דהנה ידוע בכל המדות העליונות בכולם יש אור פנימי ואור מקיף, ואור פנימי הוא מה שאפשר להכליל להגביל בתוכו, ושאר האור הגדול שאי אפשר להכליל לסבול תוקף האור נעשה אור מקיף סביב להכליל, וכאשר נשפע האור מכלי לכלי שתחתיו הנה האור הפנימי אשר היה יכול להיות מוגבל בהעילה שוב אינו יכול להיות מוגבל בהעלול, ומקבל הכלי של העלול בתוכו מה שיכול להגביל והאור הגדול ביותר נעשה שוב אור מקיף, וכן הוא בכל העולמות ובכל האורות עד בוא ההשתלשלות אל נשמת האדם בעולם הזה הנה חלק הנשמה שיכולה להיות מוגבל בכלי נכנסת תוך הגוף וחלק האור הגדול שאי אפשר לו להיות מוגבל בכלי נעשה אור מקיף אל הגוף, וכבר ידעת כי רוחניות אינו מתחלק ואינו נעתק ממקום למקום רק מתרבה, אם כן אור הפנימי של האדם הוא רמ"ח איברים וכן האור מקיף, והאיש הישראלי צריך להיות מאיר על ידי המצות רמ"ח איברים הפנימיים וכן רמ"ח המקיפים, והוא סוד הבן יקיר לי אפרים וכו' רח"ם ארחמניו וכו' [ירמיה לא יט] ב' פעמים רמ"ח, והוא סוד בדברי רז"ל [ברכות טו.] הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה, כי פעם אחד רמ"ח הוא מספר חצי המלכות, ובי פעמים רמ"ח מספר מלכות שמים שלימה, הבן: והנה ביאת האדם אל עולם הזה להאיר רמ"ח איברי נשמתו על ידי רמ"ח מעשה המצות שמקיימים בעולם הזה, והנה לכל מצוה יש גבול מוגבל אופן עשייתה כהלכותיה זה כשר וזה פסול, אבל דקדוקי המצות מה שכל אחד מישראל מדקדק בחומרות לעשותן באופן היותר נאות לזה אין גבול מוגבל כי זה מחמיר בכך וכך וזה מדקדק יותר, למשל מצות מצה הנה גבול המצוה הוא לשמור מן החימוץ הן החיטים הן הקמח וכן האפיה הנה הגבול הוא אם שמר משעת טחינה (לדעת רוב הפוסקים) ובשעת אפיה לא הניח העיסה בלא עסק ח"י מינוטין הרי זה מצה כשרה למצוה ואם לא שמר משעת טחינה או הניח העיסה בלא עסק כנ"ל פסולה למצוה, הנה זה הוא גבול המצוה, אבל המשכיל המדקדק במצות הש"י באהבה מדקדק לשמור החיטים משעת קצירה (לדעת כמה גדולי פוסקים כן הוא הלכה ואינו מצד החומרא) ובעסק האפיה לבל תשהה העיסה כרגע, והמדקדק יותר מכין לכל מצה כלים אחרים וכדומה חומרות לאין משער, תדע ידידי שכל זה לא דבר ריק הוא ואל תדמה בדעתך שאין זה מן הצורך, רק תתבונן אשר כל החומרות ומילי דחסידי בכל המצות מיצרך צריכי מאד לנפש הישראלי לקבלת עול מלכות שמים שלימה כנ"ל, [הגהה - ולדעתי זהו הלשון המורגל בדברי חז"ל מצות ומעשים טובים, מצות הם הנעשים בגבול כנ"ל ומעשים טובים הם החומרות ומילי דחסידי מבלי גבול כנ"ל], דהנה כל מצוה מיוחדת להאיר איזה אבר באיברי נשמתו, הנה על ידי עשיית המצוה בפועל בגבול כפי הדין המוגבל מאיר אור הפנימי של אותו האבר שהאור הפנימי הוא גם כן מוגבל בגבול הכלי, ועל ידי מילי דחסידי והחומרות שעושה בהמצות יותר מן הדין המוגבל וזה הוא מבלי גבול (כי כל אחד יכול להחמיר ביותר) הנה על ידו מאיר אור המקיף שבאותו אבר שהוא גם כן אינו נגבל בכלי, וכל מה שמדקדק האדם ביותר ומחמיר ביותר באופני עשיית המצוה הוא מאיר ביותר ברחוק את האור מקיף, ותדע שעל ידי הארת אור מקיף בורחים כל החיצונים כד"א וראו כל עמי הארץ כי שם י"י נקרא עליך (דייקא, אור מקיף את איש הישראלי) ויראו ממך [דברים כח י], והטעם שמתיראים החיצונים מן אור המקיף, כי הם חיצונים ואין להם מקיף בסוד הכתוב [בראשית ג א] והנחש היה ערום, ודי בזה למשכיל:

גמר חתימה טובה